

19.68x27.72	31	56	עמוד	הארץ - מוסף הארץ	10/05/2013	36911511-7
הביאנלה הים תיכונית בסכני - 200710						

Enentegre (2007) מאת סנקיזו טקין במוזיאון למורשת הפלסטינית בסח'נין צילום: בלורסימיון פיינרו

דוֹקִיּוֹם שְׁנֵי לִיטְמַן

נתז דם קטן

המטרות שעמדו בבסיס הביאנלה היס-תיכונית בסח'נין היו ראויות - היהודים יגלו מחדש את העיד, תושביה ייחשפו לאמנות והאמנים יקבלו השראה. אבל בעיות תקציב, סכסוכים בין חמולות וסרבנות של אמנים יהודים ופלסטינים כאחד העיבו על הגשמת החזון. האם בכל זאת האמנות תגבר על הפוליטיקה?

חבורה של עיתונאים ובלוגרים רעבים התנפלו על ערימת פרגיות משופרות וצדוד פיתות עם חור מוס, והתעלמו לחלוטין מהגייגית מלאת שיירי הבשר המדממים שהיתה מונחת לרגליהם. עוצמת ההתלהב בות אף הצליחה לגבור על ריח החיות המתות שאפף את האטליו שבו התקיימה הסעודה המאולתרת הזאת. בלורסימיון פיינרו ואביטל ברישי, מארגני הביאנלה היס-תיכונית בסח'נין, צפו מהצד במחזה בשוויון נפש, לא מתרגשים מלהיטותם של האורחים, שהמפגש עם העיר סח'נין, תושביה, מוסרותיה ועבודות האמנות שפוזרו בה הותיר אותם מורעבים. "הערכים נחמדים כל כך, ממש כמו יהודים", מילמלה אחת הבלוגריות כפה מלא.

הביאנלה, אשר הוצגה לראשונה ב-2010 בחיפה, תפתח בערב שבועות ותיסגר ב-13 ביולי, ערב הרמדאן, תחת הכותרת "Re-Orientation". בעיני פיינרו, הבחירה המשונה הזאת לארוחת צהריים מאי פיינת את הרעיון המרכזי שעומד בבסיסה, מפגש בלתי אמצעי של החיים עם האמנות, ושל האמנות עם החיים, וכמובן של ערבים ויהודים. בחלומם של המארגנים, היו אמורים היהודים לגי לות מחדש את סח'נין, שמשערתיה היו עד לאידועי אוקטובר 2000 תחנה קבועה בדרך לטיולים בצפון. מאז המהומות, היהודים לא עוצרים בה יותר. תושבי סח'נין מצדם היו אמורים לגלות את האמנות העכב שווית על שלל אופניה, ואילו האמנים היו אמורים לקבל השראה לנושאים חדשים ואופני ביטוי חדשים, מתוך המפגש הישיר כל כך עם המציאות.

הרעיון היה ליצור דושיח, מסביר פיינרו. "כשנפגשנו לראשונה עם המנכ"ל ועם ראש העיר, לפני שנתיים, הרעיון היה די חדש בשבילם והם לא ידעו למה לצפות. אבל הם אמרו, 'אהלן וסהלן. אנחנו מוכנים לשתף איתכם פעולה'. ואז ניסינו לאטילאט להכיר את המקום. זה היה תהליך ארוך שלוה בלא מעט ספקות".

ואמנם, שום דבר לא התרחש כמצופה. בתחיי לה נתקלו האמנים בגישה מזלזלת מצד המוסרות הממלכתיים שנתבקשו לסייע במימון האירוע. "באחת הוועדות של משרד התרבות מישהי אמרה לי, 'זה ממש דו'הרזו. אין בזה חדש'. מאוד נעלבתי. אמרתי, 'אתם יושבים במשרד ואנחנו בשטח מנסים לעשות

פיינרו וברישי רצו להביא גם אמנים פלסטינים, אבל כאן נתקלו בסירוב משני הצדדים: עיריית סח'נין לא רצתה אותם, בטענה שהם שונים מהרוח המקומית, וגם האמנים סירבו. "פנינו דרך גלריות שעובדות עם האמנים הפלסטינים בח'ל", מסביר פיינרו, "זהם סירבו ואמרו שכל עוד המדינה הציונית קיימת, הם לא מוכנים להציג בה והם מחרימים את ישראל. יש אמן צעיר מסוריה, שהצעת לו לבוא או רק לשלוח עבודות. אמרתי לו שיש לו חופש מוחלט להביע את עמדתו, ושזו האפשרות היחידה לעקוף את הפוליטיקאים, אבל הוא סירב. שרת התרבות מרמאללה, שהאם אל ברגותי, אמרה שזה לא הזמן להביא עבודות של אמנים מרמאללה ומהגרה לסח'נין.

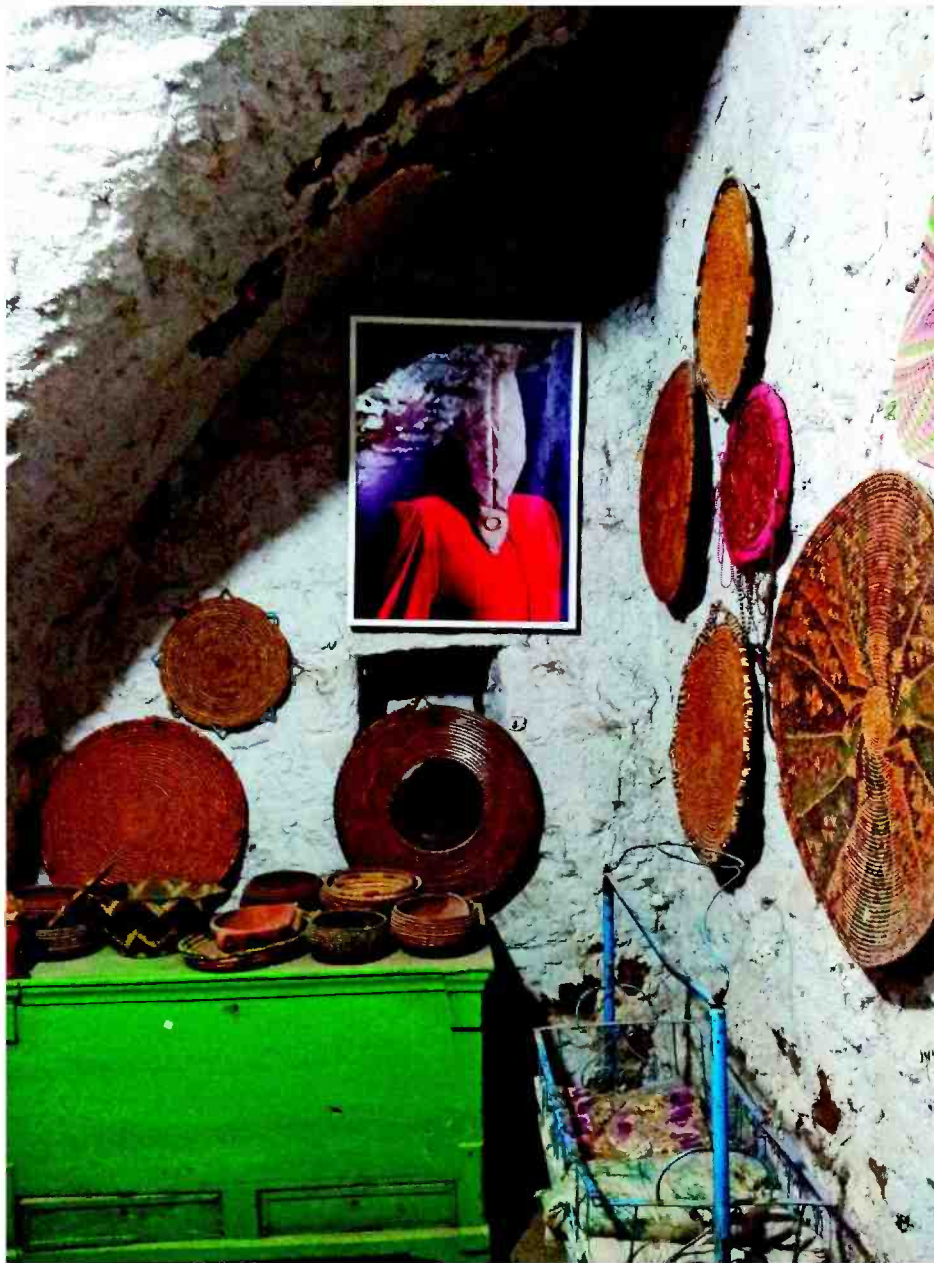
"הייתי בקשר גם עם ז'אק פרסקיאן, איש אמנות ארמני פלסטיני שיש לו קשרים עם אמנים ממזרח ירושלים וגם עם אמנים מארצות ערב, וביקשתי עזרה בכתובות ובטלפונים. בהתחלה אמרו לי כן, ואחרי זה אמרו שהם לא יכולים. פניתי לאמנית בדואית ירועה, שקיבלה הרבה פרסים מהמדינה, והצעתי לה להציג בסח'נין. היא אמרה שבסח'נין הם משת"פים, ושזו מדינה גזענית, והיא לא רוצה שום קשר איתנו. אני לא מקבל את זה. לדעתי, תפקיד האמן הוא להציע את מה שיש לו, ולא להחריש".

המוזיאון היחיד בסח'נין מנסה לשמר את ההיסטוריה הפלסטינית, ומצבו הגרוע נוגע ללב ומעיד על

משהו. אתם צריכים לעודד, לא לזלזל", מספר פיינרו. גם כשהובטחו התקציבים, הם לא הגיעו, בגי לל שלל אילוצים ותרופים. בסופו של דבר נאלץ פיינרו לקחת הלוואות אישיות כדי לשלם את מה שלא סובל דיחוי, והוא מקווה שהכסף שהובטח אכן יגיע מתישהו. עיקר התקציב שהושג הגיע בסופו של דבר ממפעל הפיס. מבחינת פרנסי סח'נין, נכב נסו פיינרו וברישי לשרה מוקשים. "העיר מחולקת לחמולות ויש לא מעט מתחים. אם אתה עובד עם אחד, האחר לא מרוצה. היו אנשים שניסו להפחיד אותי ואיימו לפגוע בתערוכה. הם בהירוי לי שאם אשלם להם, יהיה שקט. סיפרתי את זה לשותפים שלנו מהעירייה, הם דיברו עם מי שאיים עלי והוא הפסיק. זה כנראה נסגר מאחורי הקלעים".

גם האמנים לא ששו לשתף פעולה. לטענת פיינרו, האמנים הישראלים היהודים מסרבים לצאת מתל אביב, אלא אם כן זה לנתב"ג. "דוב פעולות התרבות באמנות העכשווית מתרחשות סביב אזור המרכז. שם נמצאים האמנים, בעלי גלריות, אספני אמנות וגור פים פיננסיים חזקים. בפריפריה כמעט לא קורה דבר. האמן הישראלי מחפש לכבוש את העולם. כשאתה אומר 'סח'נין' אתה לא מתאר לעצמך שיבואו אנשים חשובים מחו"ל, אבל לאנשי מקצוע בינלאומיים זה נראה פרויקט מעניין, ורבים רוצים להגיע, כולל אוצי-רת מהמוזיאון לאמנות מודרנית בניו יורק".

13.2x27.94	32	56	עמוד	הארץ - מוסף הארץ	10/05/2013	36911560-1
הביאנלה הים תיכונית בסכני - 200710						

Leonelle D'Ohro (2009) מאת טורנרסטיין ברינקמן במוזיאון למורשת הפלסטינית צילום: בלוסימיון פינרו

קצב אחר התרגש מאוד מצילום של האמנית הק" זחית אלמגול מנליכיבה, שבו נראים ילדים שעוזרים לאביהם לשחוט כבשה. "זו תמונה שאף אחד לא רצה, אבל הקצב הזיל רמעה והביא את הנכדים שלו לס" פר להם על ההיסטוריה המשפחתית שלו. זה בעיני הרגע הגדול של האמנות. במונחים רבים, האמנות הפסיקה לרגש. וזה מה שאנחנו מחפשים פה – ליי צור חוויה חזקה. מי שיכול היה לחיות עם התמונות ששמנו אצלו – נשאר איתן. מי שלא – החלפנו. אלה דברים שלא קורים בגלריה".

בסופו של דבר, רוב האמנים שמתתפים בביאנלה הם אמנים לא מקומיים, שחלקם אף עברו להתגורר זמנית אצל משפחות בסח'נין. "לא היה אף אמן יש" ראלי שרצה לבוא להתאכסן. כל האמנים שבאו מחו"ל רצו בכך. שתי אמניות מברלין שהו פה שבוע ולימדו נשים מקומיות ליצור עבודות ויריאו. היתה גם סדנה של אמן מרומניה, שלימד איד ליצור צבעים מביצים ומגבינה, כפי שציירו ציורי קיר ברומניה בזמן העתיק. "הרבר הבא שאנחנו מתכוונים לעשות הוא לפ" תוח פה בית ספר בינלאומי לאמנות. בדמיוני אני קורא לו 'בצלאל החדש'. החזון שלי הוא ללמוד ולי חקור אמנות למען החיים, עם שותפות בין יהודים לערבים. לא רק ליצור עבודות יפות, אלא גם לחפש דרכים להפוך את החיים ליפים וטובים יותר במקום עם הרבה סכסוכים".

הקושי הרב בשימור מורשת כזו במדינה שמבקשת להכחידה. בתוך החללים המאובקים הציבו פינרו וברשי צילומים מעניינים של פינרו עצמו, של האמן הגרמני טורנרסטיין ברינקמן ושל האמן הטורקי סני קיז טקיין, וכן מיצב של יאניס קונליס היווני, יצירות שמנהלות דיאלוג מעניין ואסתטי עם שרידי המסורת הכפרית שסביבן. שאר העבודות המוצגות בביאנלה משולבות בהווה של תושבי סח'נין, וגם הצבתן היתה כרוכה בגישור על הברלי תרבות ותפיסה. פינרו מס" פר שרצה להציג במשרדו של מנכ"ל העירייה ציורי כבשים של מנשה קדישמן, מתוך מחשבה שהעבודות הצבעוניות של האמן הישראלי הירוע ישמחו את המנכ"ל ויעירו על מעמרו הבכיר, אך האיש כמעט נעלב מכך שתלו לו במשרד כבשים. גם הירקן לא הסכים לקבל את העדר של קדישמן, וביקש לתלות את הכבשים מחוץ לחנות.

לעומת זאת, בארגון חילוני המקדם נוער בסיכון לא רצו לתלות צילומים של שייח ושל אשה מתפ" ללת, ובכנסייה לא רצו אמנות בכלל. באופן כללי, מספר פינרו, היתה בעיד רתיעה מאמנות שעלולה היתה להתפרש כפוליטית מדי, או ככזו שתוקפת את המדינה. לעומת זאת, עבודה של משה גרשוני מצאה לעצמה בית חם באחת הקצביות ליד המסוד לחיתוך בשר, שמדי פעם גם משאיר עליה נתז דם קטן, באישור האמן.